

Türk Medeni Kanunu'ndaki yasal mal rejimi

Av. İrfan Pelvan

Mal Rejimi: Çok genel olarak eşlerin gerek evlilik süresince, gerekse evlilik son bulduğunda malvarlıkları üzerindeki hak ve yükümlülüklerini tayin eden kurallar olarak tanımlanabilir. Eski ve yeni yasamızda, yasa koyucu eşlere geniş hareket alanı sağlayabilmek için "yasal mal rejimi" dışında "seçimlilik mal rejimleri" de kabul etmiştir. Yasal mal rejimi, eşlerin mal rejimi konusunda sözleşme yapmama durumunda yasa gereği geçerli kabul edilen mal rejimidir. Yasal mal rejimi dışında eşlerin kendilerinin sözleşme yaparak belirlediği mal rejimlerine ise seçimlilik mal rejimi denilmektedir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 22.11.2001 tarihinde kabul edilerek 01 OCAK 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni yasa birçok değişikliğin yanında eşler arasındaki mal rejimlerini yeniden düzenlemiştir. Yeni Kanunun yürürlük ve uygulama şekli ise 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

4722 sayılı Kanunun 1.maddesi; Türk Medeni Kanununun Yürürlüğe girdiği tarihten önceki olayların hukuki sonuçlarına, bu olaylar hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse kural olarak o kanun hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. Dolayısıyla olay, eski yasa döneminde gerçekleşmiş ise eski yasa hükümleri, yeni yasa döneminde gerçekleşmiş ise yeni yasa hükümleri uygulanacaktır.

Konumuzu oluşturan mal rejimlerinin yürürlüğüne ve uygulama şekline ilişkin düzenleme ise yasanın 10ncu maddesinde yapılmıştır.

Madde 10: "Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş olan eşler arasında bu tarihe kadar tabi oldukları mal rejimi devam eder. Eşler Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılır." şeklinde düzenleme yaparak mal rejimini tayin konusunda eşlere geçiş dönemi tanımlanmıştır. Bilindiği gibi 4721 sayılı yasanın yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkan 743 sayılı Türk Kanunu Medeniyesi'ne göre eşler evlenmeden önce veya evlilik devam ederken kanunda belirlenen akdi mal rejimlerinden birini "mal ortaklığı" ve "mal birliği" rejimini evlenme mukavelesi yapmak suretiyle seçmemişlerse yasal mal rejimi olan "mal ayrılığı rejimi" geçerli olmaktadır.

Mal ayrılığı rejiminde her eşin mal varlığı ayrı ayrı değerlendirilmekte, her eş kendi mal varlığı üzerinde, yasal sınırlar içinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarına sahip bulunmaktadır. Bu rejimde birlikte kazanımlarla alınan mallar dahi hangi eş üzerine alınmışsa o eşe ait olduğundan uygulama eşler arasında hakkaniyete uygun olmayan sonuçlar doğurmuştur. Hakkaniyete uygun görülmeyen bu uygulama yeni yasada değiştirilmiştir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 202nci maddesi ile "Edinilmiş mallara Katılma rejimi" ya-

sal rejim olarak kabul edilmiş, eşlere dilerlerse kanunda belirtilen diğer akdi

rejimleri sözleşme yapmak suretiyle seçme imkanı da sağlanmıştır. Yasal mal rejimi dışında kalan bu akdi rejimler "mal ayrılığı", "paylaşmalı mal ayrılığı", "mal ortaklığı" olarak belirlenmiştir.

Yasal mal rejimi dışında, akdi mal rejimlerinden birini seçmek isteyen eşler, Türk Medeni Kanunu 205. Maddesinde belirtilen şekilde Noterden düzenleme şeklinde mal rejimi sözleşmesi yaptırmak veya kendilerinin yapacakları mal rejimi sözleşmesini Notere onaylatmak zorundadırlar. Henüz evlilik birliği gerçekleşmemiş olanlar, yapacakları evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak bildirmek suretiyle evlenme akdi ile birlikte mal rejimini seçebilirler. Edinilmiş mallara katılma rejimi Türk Medeni Kanunu 218 ve devamı maddelerinde 24 madde halinde düzenlenmiştir. Bu rejimde "eşlerin kişisel malları" ve "edinilmiş mallar" olmak üzere iki türlü ma vardır.

Edinilmiş mallar yasanın 219. maddesinde, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleri olarak tanımlanmış ve özellikle eşin edinilmiş mallarını 5 bent halinde saymıştır.

1. Çalışmanın karşılığı olan edimler,
2. Sosyal Güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacıyla kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler. Kişisel mallar ise "kanuna göre kişisel mallar", "sözleşmeye göre kişisel mallar" olmak üzere yasada ikiye ayrılarak belirlenmiştir.

Yasanın 220. maddesi Kanuna göre kişisel malları:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği mal varlığı değerleri,

3. Manevi tazminat alacakları,

4. Kişisel mallar yerine geçen değerler olarak belirtmiştir.

Yasanın 221nci maddesi sözleşmeye göre kişisel mallar için; "Eşler Mal Rejimi Sözleşmesi ile, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken mal varlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler. Eşler, mal rejimi sözleşmesi ile kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler." şeklinde düzenleme getirmiştir.

Bir eşin bütün malları aksi ispat edilmeye kadar edinilmiş mal olarak kabul edilir. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. (m.222)

Her eş yasal sınırlar içerisinde kişisel mallar ile edinilmiş malları yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir. Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğerinin rızası olmadıkça paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz. (m.223).

Üçüncü kişilere karşı eşlerden her biri kendi borçlarından bütün mal varlığı ile sorumludur. (m.224) Yukarıda da belirtildiği gibi edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerin emek ve çalışmalarının ürünü olan kazanımlarda eşit hak sahibi olmaları ilkesine dayanmaktadır.

Ayrıca bu kazanımların tabi olunan mal rejimi süresinde kazanılmış olması gerekir. Bu durumda eşlerden birinin edinilmiş mallara iştirak rejiminden önce veya sonra edindiği mallarda türü ne olursa olsun diğer eş hiçbir hak sahibi olamayacaktır.

Yasanın 225 ve devamı maddelerinde, rejimin sona ermesi halleri ile bu durumda tasfiyenin nasıl yapılacağı, eşlerin paylarının nasıl hesaplanacağı düzenlenmiştir.

Eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulü ile mal rejimi sona ereceği gibi, Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hallerinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer. Bu durumda rejimin tasfiyesine geçilir.

Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona erdiği andaki duruma göre ayrılır. Her eş diğer eşte bulunan mallarını geri alır. Paylı mülkiyetin söz konusu olduğu mallar ise, bu malda daha üstün yararının olduğunu ispat eden eş diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir. Ayrıca eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına karşılıksız olarak katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışından katkısı oranında alacak hakkına sahip olur. Bu durum tasfiye sırasındaki değere göre hesaplanır.

Yukarıda kısaca belirtilen katılma rejiminde genel olarak eşler arasında malların paylaşımı söz konusu değildir.

Eşler, evlilik süresince edinilmiş olan mallar üzerinde aynı değil alacak hakkı sahibi olmaktadır. Katılma rejiminin sona ermesi halinde edinilmiş olan malların tasfiyesi sonunda ortaya çıkan bir artık değer olursa bunun yarısı üzerinde eşler alacak hakkı sabidirler. Buna göre tasfiye hesabına katılan malların mülkiyeti hangi eş üzerinde kayıtlı ise bu eş malların maliki olmaya devam edecek, diğer eşe bir mülkiyet payı verilmeyecek, mal rejiminin sona erdiği tarihteki rayiç değerler üzerinden yapılacak hesaplama sonucunda borçlu çıkan eş alacaklı olan eşe bu borcu ödemekle yükümlü olacaktır.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin paylarının hesaplanması yasanın 228 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre kişisel mallar ile edinilmiş mallar ayrılacaktır. Eşlerden

birine sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı bunun peşin değeri kişisel mal olarak hesaba katılır.

Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız

kazandırmalar, bir eşin mal rejimi süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler, kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasındaki denkleştirme, edinilmiş mallara değer olarak eklenir. Bir eşin kişisel mallarına ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçlar kişisel mallardan ödenmişse talep halinde denkleştirme yapılarak artık değer bulunur. Artık değer; eklemeyen ve denkleştirmeden elde edilen miktarlarda dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarına toplam değerinden bu mallara ilişkin borçları çıktıktan sonra kalan

miktardır. Her eş veya mirasçısı, diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir. Borçlu eş alacaklı eşe kalan kısmı ödemek suretiyle tasfiye tamamlanır.

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma halinde hakim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

Yeni yasa ile kabul edilen "edinilmiş mallara katılma rejimi" eşlerin birlikte edindikleri mallar üzerindeki hak ve yükümlülüklerini hakkaniyete uygun olarak düzenlemeyi amaçlayan bir rejim olarak sunulmuştur.

Henüz uygulanması yaygınlaşmadığından sonuçları görülememiştir.

Yeni yasa ile getirilen yasal mal rejiminin yararlı olması dileğiyle...

